

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Gheorghe Florin GHEȚĂU
Olenca Georgiana GHEȚĂU

ISTORIE

Manual pentru clasa a V-a

 AROBS
Transilvania Software

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. .../... .

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

Pentru precizarea aspectului se va folosi unul dintre următorii termeni: *nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat*.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Conf. univ. dr. Florin Andrei Sora, Facultatea de Istorie, Universitatea București
Prof. dr. Roxana Gabriela Szakacs, Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Petroșani

Redactare: Iuliana Voicu
DTP: Carmen Diana Mateescu
Copertă: Carmen Diana Mateescu
Corectură: Eugenia Oprea
Ilustrații: shutterstock.com, envato.com
Regie animații: Cătălin Georgescu
Voce: Oana Bănuță
Activități digitale interactive: AROBS Transilvania Software

ISBN 978-606-009-576-7

Copyright © 2022 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38

Tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09;

Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu
  - 1.1. Ordonarea pe criterii cronologice a faptelor/ proceselor istorice
  - 1.2. Identificarea diferențelor temporale dintre evenimente și procese istorice
  - 1.3. Localizarea în timp și în spațiu a faptelor și/sau a proceselor istorice
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice
  - 2.1. Folosirea termenilor de specialitate în descrierea unui eveniment/proces istoric
  - 2.2. Relatarea unui eveniment/proces istoric, utilizând informații din surse istorice
  - 2.3. Stabilirea de asemănări și deosebiri referitoare la evenimente/procese istorice, pe baza unor surse diferite
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale
  - 3.1. Asumarea de roluri în grupuri de lucru
  - 3.2. Descrierea rolului unor personalități în desfășurarea evenimentelor istorice
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente
  - 4.1. Folosirea unor tehnici de învățare în rezolvarea sarcinilor de lucru
  - 4.2. Utilizarea resurselor multimedia în scopul învățării

CUPRINS

Recapitulare inițială	7
Evaluare inițială	8
Unitatea I. Alfabetul istoriei – reconstituirea trecutului (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2)	9
Lecția 1. Izvoare istorice	10
Lecția 2. Perceperea timpului și a spațiului: cronologia istoriei, periodizare, spațiul istoric	12
Recapitulare	15
Autoevaluare	16
Unitatea II. Preistoria (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.1)	17
Lecția 1. Primii oameni	18
Lecția 2. Revoluția neolitică – viața oamenilor: sedentarizare, economie	20
Lecția 3. Inventarea metalurgiei – tehnologie și consecințe asupra vieții oamenilor	22
Recapitulare	25
Autoevaluare	26
Unitatea III. Orientul Antic (Competențe vizate: 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2)	27
Lecția 1. Mediul natural și viața cotidiană	28
Studiu de caz: Orașul-stat Babilon	30
Studiu de caz: Temple și piramide	31
Lecția 2. Popoare și civilizații pe harta Orientului Antic	32
Studiu de caz: Evreii	35
Studiu de caz: Chinezii	36
Lecția 3. Inventarea scrierii – de la pictograme la alfabet	37
Studiu de caz: Epopeea lui Ghilgameș	39
Studiu de caz: Codul lui Hammurabi	40
Recapitulare	41
Autoevaluare	42
Unitatea IV. Civilizația greacă și sinteza elenistică (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2)	43
Lecția 1. Mediul natural și ocupațiile grecilor	44
Studiu de caz: Ceramica: între utilitate și artă	46
Lecția 2. Adevăr și legendă: Legendele Olimpului. Războiul Troian	47
Lecția 3. Polisul – organizare internă: Atena și Sparta. Procesul de colonizare	49
Studiu de caz: Histria, Tomis și Callatis	51
Lecția 4. Războaiele grecilor: Războaiele Medice. Războiul Peloponezic	52
Studiu de caz: Bătălia de la Maraton	55
Lecția 5. Alexandru Macedon și sinteza elenistică	56
Lecția 6. Frumos și cunoaștere în lumea greacă	58
Studiu de caz: Acropola ateniană	60
Studiu de caz: Moștenirea lumii grecești	61
Studiu de caz: Jocurile Olimpice în Antichitate	62
Recapitulare	63
Autoevaluare	64

Unitatea V. Lumea romană (Competențe vizate: 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1)	65
Lecția 1. Fondarea Romei: istorie și legendă	66
Lecția 2. Statul roman: războaie și expansiune teritorială	69
Lecția 3. Decăderea Imperiului Roman	73
Lecția 4. Viața cotidiană în lumea romană.....	76
Studiu de caz: Orașul și monumentele publice	79
Studiu de caz: Colosseum și gladiatorii	80
Studiu de caz: Pompei	81
Studiu de caz: Armata romană	82
Studiu de caz: Zeii romanilor. Templele	83
Studiu de caz: Creștinismul	84
Lecția 5. Romanizarea	85
Recapitulare	87
Autoevaluare	88
Unitatea VI. Geto-dacii (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1)	89
Lecția 1. Geții și dacii. Rânduiești, obiceiuri, credințe	90
Lecția 2. Burebista și Decebal. Războaiele daco-romane.....	92
Recapitulare	95
Autoevaluare	96
Unitatea VII. Civilizația islamică (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1, 4.2)	97
Lecția 1. Apariția Islamului – credința musulmană. Expansiunea militară și culturală a Islamului.....	98
Recapitulare	101
Autoevaluare	102
Unitatea VIII. Europa medievală (Competențe vizate: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2)	103
Lecția 1. Formarea popoarelor europene. Etnogeneza românească.....	104
Lecția 2. Europa creștină în mileniul I.....	107
Studiu de caz: Creștinarea francilor. Carol cel Mare	109
Studiu de caz: Imperiul Bizantin	110
Lecția 3. Viața cotidiană în Evul Mediu	111
Studiu de caz: Domeniul feudal	113
Studiu de caz: Orașul medieval – spațiu al libertății. Orașele italiene și orașele germane	114
Studiu de caz: Cavalerism și onoare	115
Studiu de caz: Cruciadele	116
Studiu de caz: Catedrale și universități	117
Lecția 4. Statele medievale: Franța, Anglia, Imperiul Romano-German.....	118
Studiu de caz: Lumea românească și statele medievale în secolele XIV-XV. Târgoviște, Suceava	121
Studiu de caz: Diversitate culturală în lumea românească: Brașov și Cluj	122
Recapitulare	123
Autoevaluare	124
Recapitulare finală.....	125
Autoevaluare finală.....	126

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu
  - 1.1. Ordonarea pe criterii cronologice a faptelor/ proceselor istorice
  - 1.2. Identificarea diferențelor temporale dintre evenimente și procese istorice
  - 1.3. Localizarea în timp și în spațiu a faptelor și/sau a proceselor istorice
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice
  - 2.1. Folosirea termenilor de specialitate în descrierea unui eveniment/proces istoric
  - 2.2. Relatarea unui eveniment/ proces istoric, utilizând informații din surse istorice
  - 2.3. Stabilirea de asemănări și deosebiri referitoare la evenimente/procese istorice, pe baza unor surse diferite
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale
  - 3.1. Asumarea de roluri în grupuri de lucru
  - 3.2. Descrierea rolului unor personalități în desfășurarea evenimentelor istorice
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente
  - 4.1. Folosirea unor tehnici de învățare în rezolvarea sarcinilor de lucru
  - 4.2. Utilizarea resurselor multimedia în scopul învățării

UNITATEA

ALFABETUL ISTORIEI – RECONSTITUIREA TRECUTULUI

Lecția 1. Izvoare istorice

Lecția 2. Perceperea timpului și a spațiului:
cronologia istoriei, periodizare, spațiul istoric

Recapitulare

Autoevaluare

După parcurgerea acestei unități, vei reuși:

- să ordonezi și să localizezi în timp evenimente și procese istorice;
- să identifice caracteristicile fiecărei epoci istorice;
- să folosești în enunțuri simple sau texte termenii istorici învățați;
- să utilizezi diferite tehnici de învățare și resursele multimedia în scopul învățării.

Lecția 1 Izvoare istorice

Istoria este știința care studiază trecutul omenirii pentru a înțelege evoluția acesteia din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre. Istoria a apărut odată cu inventarea scrierii, fiindcă doar cu ajutorul acesteia omul a putut consemna pentru generațiile viitoare tot ceea ce considera important. Scrisul reprezintă creația sumerienilor, popor străvechi care a trăit în urmă cu mii de ani în **Mesopotamia**, regiune în care astăzi se află statul Irak.

Toate sursele scrise care ne oferă informații utile pentru înțelegerea vieții înaintașilor noștri se numesc **izvoare istorice scrise** (fig. 1).

Fig. 1. Tipuri de izvoare scrise: inscripții (a), monede (b), cărți (c), hărți (d)

După cum lesne ne putem da seama, pentru cea mai mare parte din istoria omenirii, nu avem astfel de surse, pentru că încă nu se inventase scrierea. Astfel, pentru a cunoaște cum trăiau oamenii acelor vremuri, istoricii apelează la **izvoarele istorice nescrise** (fig. 2). Aceste surse constituie urme materiale care ne permit să înțelegem, chiar și parțial, trecutul omenirii într-o anumită perioadă, în absența surselor scrise. Ele ne pot transmite informații numeroase și prețioase despre viața oamenilor (cu ce se hrăneau, ce purtau, cum arătau locuințele sau uneltele lor), însă nu ne pot transmite și ce gândeau, care era numele sau limba vorbită de aceștia.

Fig. 2. Tipuri de izvoare nescrise: ruine (a), arme (b), vase din ceramică (c), podoabe (d)

Poate că ai remarcat, din informațiile de până acum, un fapt deosebit de important: istoria este o știință specială. Așa este, pentru că, spre deosebire de științele naturii, de exemplu, nu are acces direct la obiectul de studiu. Cu alte cuvinte, poți observa în mod direct flora și fauna munților Carpați, dar nu poți fi martor direct al bătăliilor purtate de Mihai Viteazul, despre care ai studiat în clasa a IV-a. De aceea, istoria trebuie reconstituită pe baza izvoarelor istorice, la fel ca munca minuțioasă a unui detectiv. Această sarcină le revine istoricilor, savanți care se ocupă cu studierea trecutului și consemnarea acestuia în ceea ce noi numim istorie.

Multitudinea și diversitatea surselor istorice i-au obligat pe istorici să se specializeze în studierea anumitor tipuri de izvoare. Astfel au apărut **științele auxiliare istoriei**: **arheologia**, care studiază trecutul omenirii pe baza interpretării urmelor materiale păstrate; **epigrafia** (studiază inscripțiile); **cartografia** (studiază hărțile); **numismatica** (studiază monedele) etc.

Este foarte posibil să te întrebi de ce studiem istoria? Are ea vreun folos în viața de zi cu zi? Cu siguranță, răspunsul este DA. Istoria este utilă fiindcă reprezintă o sursă de inspirație, ne ajută să cunoaștem ce este bine și ce este rău, ne permite să înțelegem de ce lumea este așa cum este, ne oferă informații care ne apropie unii de ceilalți. Istoria este în jurul nostru, la tot pasul, prin urmele trecutului, este o carte vie care ne îndeamnă la cunoaștere, fiindcă istoria este viața însăși, cu tot ceea ce presupune ea.

Dicționar

Mesopotamia – termen folosit de greci pentru a desemna teritoriul situat între fluviile Tigru și Eufrat

Reține

Istoria este știința care studiază trecutul omenirii.

Trecutul nu poate fi cunoscut în mod direct, ci trebuie reconstituit pe baza informațiilor furnizate de izvoarele istorice.

Sursele sau izvoarele istorice se împart în două mari categorii: scrise și nescrise.

Exersează

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Așa trebuie scrisă istoria: întemeind-o numai pe adevăr și cu nădejdea doar în viitorime, fără a-i lăngă pe cei de azi și fără a-i măguli prin laude. Iată modelul și norma compunerii unei lucrări istorice care să se învrednicească de numele acesta. Dacă unii istorici se vor lua după rânduielele amintite, scrierea noastră își va fi atins scopul.”

Lucian din Samosata, *Cum trebuie scrisă istoria*

B. „Oamenii înțelepți obișnuiesc să spună, pe drept cuvânt, că acela care vrea să știe ce va fi trebuie să ia aminte la ce a fost; pentru că toate lucrurile lumii, în orice vreme, au corespondentul lor în vremurile de dinainte. Aceasta vine din faptul că toate lucrurile sunt săvârșite de oameni, iar aceștia au și au avut mereu aceleași patimi, iar ele vor produce neapărat același efect.”

Niccolo Machiavelli, *Comentarii la prima decadă a lui Titus Livius*

1. Pe ce trebuie întemeiată istoria și pentru cine trebuie scrisă, potrivit sursei A?
2. Ce atitudine trebuie să aibă istoricul față de contemporanii săi? Cine ar trebui să judece o operă istorică?
3. Ce reiese din sursa B despre felul în care putem înțelege vremurile care vor urma?
4. Conform aceleiași surse, putem spune că tot ceea ce este a mai fost?
5. De ce consideră autorul celei de-a doua surse că istoria se repetă? Ești de acord cu el?
6. Cum interpretezi proverbul: „Nimic nou sub soare”? Exprimă el un adevăr?

II. Stabilește tipul de izvor istoric prezentat în fiecare dintre imaginile de mai jos.

a

b

c

d

e

f

III. PORTOFOLIU

În anul 1895, scriitorul britanic H.G. Wells a publicat romanul *Mașina timpului*, în care și-a imaginat inventarea unei mașini care să facă posibilă călătoria în timp. Presupunând că ar exista un astfel de dispozitiv, realizează o compunere utilizând cunoștințele de istorie dobândite în clasa IV-a, respectând următoarele idei: 1. Unde vreau să merg? 2. Ce sper să văd? 3. Ce aș schimba în trecut? 4. De ce aș schimba trecutul?

Prezintă-le compunerea colegilor și adaugă-o la Portofoliu.

Lecția 2

Perceperea timpului și a spațiului: cronologia istoriei, periodizare, spațiul istoric

Cronologia istoriei. Toate evenimentele istorice se desfășoară în timp și spațiu. Prin urmare, pentru a diferenția un fapt istoric de un altul, trebuie să căutăm, în primul rând, răspuns la întrebările *Când?* și *Unde?* La prima întrebare, răspunsul ne este oferit cu ajutorul cronologiei (știința timpului), al cărei nume provine de la Cronos, **zeul** timpului din **mitologia** greacă, și logos, care înseamnă știință, în limba greacă.

Cronologia studiază metodele de măsurare a timpului folosite în trecut, raportându-le la cele actuale (fig. 1), pentru ca noi să putem înțelege cum se măsoară timpul și când s-au desfășurat anumite evenimente, procese etc.

Anul	Deceniul	Secolul	Mileniul
365/366 de zile	10 ani	100 de ani	1 000 de ani

Fig. 1. Principalele unități de măsurare a timpului

Periodizare. În Europa, precum și în alte părți ale globului, **timpul istoric** a fost împărțit în ere și epoci istorice. Erele, două la număr, reprezintă cele mai lungi unități de măsurare a timpului istoric. În secolul al VI-lea d.H., Dionisie cel Mic, un călugăr originar din Scitia Minor (Dobrogea, astăzi), o regiune a Imperiului Bizantin, a propus măsurarea timpului pornind de la Nașterea lui Isus Hristos. Astfel, s-a ajuns la împărțirea în două ere: cea de **dinainte de Hristos**, în care anii se numără în ordine descrescătoare, și cea de **după Hristos**, în care ne aflăm, și în care anii se numără în ordine crescătoare. Însă nu toate popoarele lumii măsoară timpul la fel, fiindcă nu dau importanță aceluiași evenimente.

Pentru a înțelege mai bine marile transformări pe care le-a cunoscut omenirea, istoricii au decis să împartă trecutul în cinci epoci: Preistoria, Antichitatea, Evul Mediu, Epoca modernă și Epoca contemporană (fig. 2-6).

Fig. 2. Pictură rupestră din Preistorie, Franța

Fig. 3. Luptă de gladiatori în Antichitate, mozaic

Fig. 4. Cavaleri pe câmpul de luptă, Evul Mediu (reconstituire)

Fig. 5. Pregătiri pentru Bătălia de la Austerlitz, Epoca modernă (reconstituire)

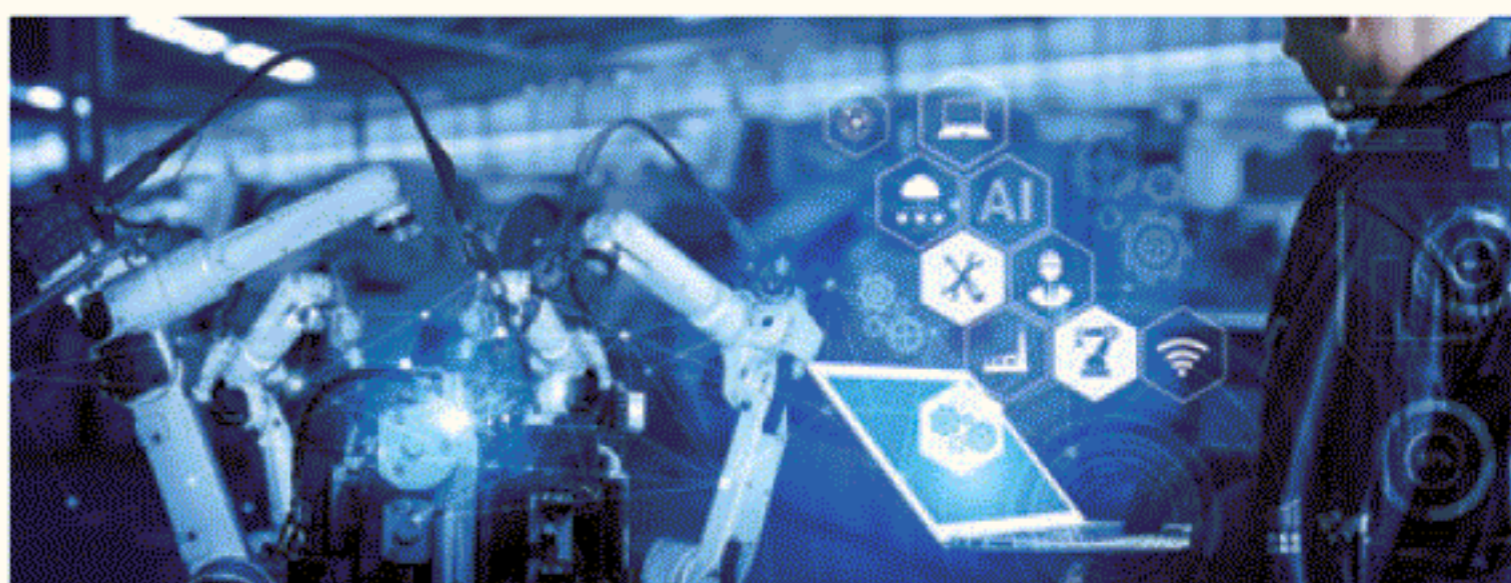

Fig. 6. Tehnologie avansată din Epoca contemporană

Trebuie să reținem faptul că nu toate regiunile planetei au trecut prin toate aceste perioade. În plus, chiar și acolo unde acestea au existat, există mari diferențe, de la o regiune la alta, în ceea ce privește începutul și sfârșitul lor (vezi fig. 7).

Epocă	Durata	Calendar	Început
Preistoria	Apariția omului – cca 3000 î.H. (inventarea scrisului)	Bizantin	5508 î.H. – crearea lumii
Antichitatea	3000 î.H. – 476 d.H. (dispariția Imperiului Roman de Apus)	Ebraic	3761 î.H. – crearea lumii
Evul Mediu	476 d.H. – 1492 (descoperirea Americii de către Cristofor Columb)	Grec	776 î.H. – prima Olimpiadă
Epoca modernă	1492-1918 (sfârșitul Primului Război Mondial)	Roman	753 î.H. – întemeierea Romei
Epoca contemporană	1918 – până în zilele noastre	Musulman	622 d.H. – fuga lui Mahomed de la Mecca la Yathrib

Fig. 7. Epocile istorice și alte tipuri de împărțire a perioadelor istorice

Spațiul istoric reprezintă spațiul geografic în care și-au dus existența diversele comunități umane. Relieful, clima, flora și fauna au influențat dezvoltarea acestora. Spațiul istoric este reprezentat prin hărți istorice care ne permit să vedem statele, denumirile, granițele din trecut. Studiind hărțile istorice, găsim răspuns la întrebarea *Unde?*

Dicționar

mitologie – totalitatea miturilor (poveștilor) create de un popor

zeu – ființă cu puteri supranaturale adorată în anumite religii

Reține

Evenimentele istorice se desfășoară în timp și într-un spațiu istoric.

Cronologia este știința care studiază metodele de măsurare a timpului istoric.

Regiunile locuite de comunități umane se numesc spații istorice și apar reprezentate pe hărți istorice.

Exersează

I. Citește textul lecției și răspunde la cerințele de mai jos.

1. Cine a propus împărțirea timpului în două ere?
2. Care este evenimentul ce separă cele două ere?
3. Cum curg anii în era de dinainte de Hristos? Dar în cea de după Hristos?
4. În ce eră ne aflăm?
5. Există anul 0? Dacă răspunsul este nu, ar trebuie să existe?

II. Una dintre cele mai prețioase coordonate când vine vorba despre analizarea unui eveniment istoric este cea temporală, care, de obicei, este evidențiată prin precizarea anului/anilor în care s-a produs. Este foarte important să identifici secolul din care fac parte anii pe care îi întâlnești în cărțile de istorie. De aceea, îți punem la dispoziție o metodă extrem de simplă și de utilă pentru a face acest lucru. Să luăm, de pildă, anul 1939, în care a izbucnit Al Doilea Război Mondial. Taie ultimele două cifre, așa cum se observă mai jos, ceea ce rămâne se adună cu 1, iar rezultatul este secolul XX. Dacă ultimele două cifre sunt 00, nu se mai efectuează adunarea. Evident, orice an între 1 și 100 se găsește în secolul I d.H. sau I î.H.

87 d.H.	~~1939~~ d.H.	~~2000~~ d.H.
Secolul I d.H.	19 + 1 – Secolul XX d.H.	Secolul XX d.H.

Acestea fiind spuse, stabilește secolul din care provin anii din lista de mai jos, folosind modelul dat.

82 î.H., 106 d.H., 1330 d.H., 1600 d.H., 1859 d.H.

Exersează

III. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Urmează glia, singurul element din natură căruia i-am atribuit venerabila denumire de mamă, datorită binefacerilor ei extraordinare. Aceasta le aparține oamenilor, așa cum cerul le aparține zeilor. Ea ne primește când ne naștem, după ce ne-am născut ne hrănește și, odată ce ne-am ivit pe lume, ne susține mereu. [...] Glia, binevoitoare, blândă, îngăduitoare, veșnică slujitoare a nevoilor oamenilor, câte minunății nu odrăsește de bunăvoie! Ce nu emană ea în mod spontan! Ce miresme și ce arome, ce seve, ce atingeri, ce culori! Cu câtă cinste ne înapoiază ea ceea ce i-am dat cu împrumut! Ce nu hrănește ea de dragul nostru!”

Pliniu cel Bătrân, *Istoria naturală*

B. „Istoria este fiica povestirii. Ea nu se definește printr-un obiect de studiu, ci printr-un tip de discurs. A spune că studiază timpul nu are, de fapt, alt sens decât acela de a afirma că își dispune toate obiectele pe care le studiază în timp: a face istorie înseamnă a spune o poveste.

A povesti, într-adevăr, înseamnă a spune ce s-a întâmplat: cuiva sau unui lucru, adică unui individ, unei țări, unei instituții, oamenilor care au trăit înaintea acestui moment al povestirii și produselor activității lor. Înseamnă a reconstitui haosul de evenimente ce formează țesătura unei existențe.”

François Furet, *Atelierul istoriei*

1. Cum denumește sursa A spațiul istoric?
2. Cui aparține spațiul istoric, conform aceleiași surse?
3. Ce le oferă spațiul istoric oamenilor?
4. Ce este istoria, conform sursei B?
5. Ce studiază istoria și ce înseamnă aceasta?
6. Ce se înțelege prin „a povesti”?

IV. **Călătorie în viitor!** La începutul secolului XX, savantul german Albert Einstein (fig. 8) a făcut o descoperire care a revoluționat știința. El a descoperit că timpul și spațiul nu sunt peste tot la fel. Cea mai mare viteză din Univers este viteza luminii (cca 300 000 de kilometri pe secundă în spațiul cosmic). Einstein a ajuns la concluzia că pentru pasagerii unei nave spațiale care ar circula cu viteza luminii timpul nu ar trece la fel de repede ca pentru cei aflați pe Pământ. Astfel, la revenirea navei pe Pământ, după câțiva ani, pasagerii acesteia ar remarca faptul că pentru cei rămași acasă au trecut mai mulți ani decât pentru cei aflați la bordul navei. Altfel spus, o navă spațială care ar călători cu viteza luminii poate fi o „mașină a timpului”, care însă nu ne poate duce decât în viitor. Presupunând că ai avea o asemenea mașină și ai călători în viitor cu câteva decenii, cum crezi că ar arăta Pământul la întoarcere? Ce ar fi diferit? Dar la fel?

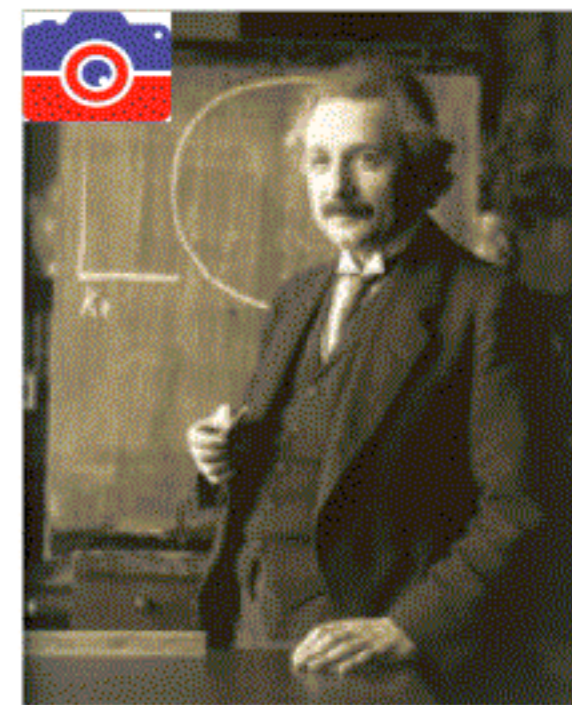

Fig. 8. Albert Einstein (1879-1955)

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivel de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina istorie			

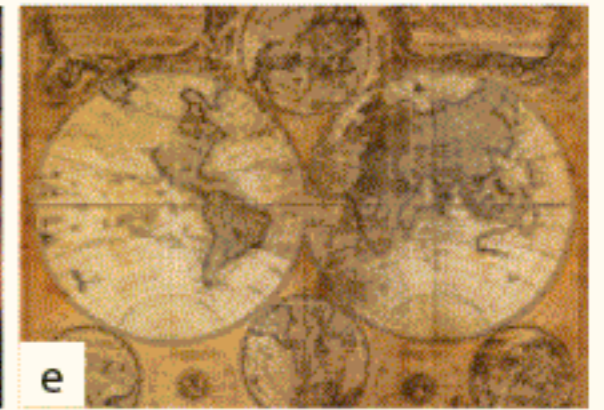
• Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare **Alfabetul istoriei – reconstituirea trecutului**.

AUTOEVALUARE

I. Încadrează fiecare imagine în categoria izvoarelor istorice din care face parte.

II. Realizează corespondența între cele două coloane pe principiul cine urmează după cine. O epocă din prima coloană nu are corespondent în cea de-a doua.

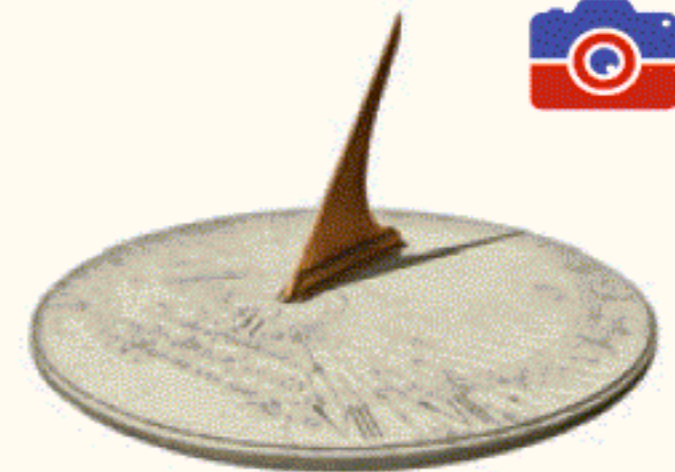
Epoca contemporană
Preistoria
Evul Mediu
Antichitatea
Epoca modernă

Antichitatea
Epoca modernă
Epoca contemporană
Evul Mediu

III. Stabilește valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) a enunțurilor de mai jos, după model.

Model: Antichitatea este prima epocă din istoria omenirii. (Fals)

1. Istoria studiază trecutul societății omenești.
2. Cele mai importante informații ne sunt oferite de izvoarele istorice nescrise.
3. Relieful nu a influențat viața comunităților umane.
4. Trecutul este reconstituit de către poeți.
5. Spațiul istoric apare reprezentat pe harta istorică.
6. Mașina timpului a fost imaginată de H.G. Wells.

Ceas solar

Subiect	I	II	III
Punctaj maxim: 10 puncte	3 puncte (10 x 0,3 p.)	3 puncte (5 x 0,6 p.)	3 puncte (6 x 0,5 p.)
	Se acordă un punct din oficiu.		

Verifică-ți cunoștințele!

Răspunsuri: I. Izvoare istorice scrise: a, e, j; Izvoare istorice nescrise: b, c, d, f, g, h, i; II. Preistoria – Antichitatea, Antichitatea – Evul Mediu, Evul Mediu – Epoca modernă, Epoca modernă – Epoca contemporană. III. A, F, F, F, A, A.

UNITATEA

PREISTORIA

Lecția 1. Primii oameni

Lecția 2. Revoluția neolitică – viața oamenilor:
sedentarizare, economie

Lecția 3. Inventarea metalurgiei – tehnologie și
consecințe asupra vieții oamenilor

Recapitulare
Autoevaluare

După parcurgerea acestei unități, vei reuși:

- să ordonezi și să localizezi în timp și spațiu evenimente și procese istorice;
- să relatezi un eveniment sau proces istoric pe baza unor surse istorice sau a unui plan de idei dat;
- să compari informații provenite din surse istorice diferite;
- să utilizezi diferite tehnici de învățare și resursele multimedia în scopul învățării.

Lecția 1 Primii oameni

Din cele mai vechi timpuri, omul a fost preocupat de originile sale. Cum a apărut pe Pământ? Cum a evoluat? De ce? Însă în lipsa unei explicații științifice, s-a mulțumit cu una mult mai simplă: omul și tot ceea ce există sunt opera divinității. Altfel spus, omul a fost creat, și, deopotrivă, întreg universul. Este ceea ce numim teoria creaționistă.

În secolul al XIX-lea, a apărut o nouă concepție odată cu expediția în jurul lumii (1831-1836) a naturalistului Charles Darwin (fig. 1). Observațiile din timpul acestei călătorii i-au permis lui Darwin să formuleze teoria evoluționistă, conform căreia toate ființele vii sunt rezultatul **evoluției**. Aceasta se produce prin selecție naturală, adică prin efortul plantelor și al animalelor de a se **adapta** cât mai bine la mediul înconjurător. Speciile care se adaptează prosperă, iar cele care nu se adaptează pier. Cu alte cuvinte, evoluția înseamnă supraviețuirea celui mai bine adaptat.

Teoria evoluționistă a fost expusă pe larg în lucrarea *Originea speciilor* pe care Darwin a publicat-o în anul 1859. În 1871, a publicat volumul *Originea omului*, în care a argumentat că acesta este rezultatul evoluției și că are multe „rude” în lumea naturală, printre care maimuțele. În fapt, descoperirile arheologice au demonstrat existența în trecut a multor specii umane care aparțin familiei **hominidelor**. Primii membri ai acestei familii care aveau mers biped au fost australopitecii (maimuța sudică – lb. latină), care au apărut cu cca 5 milioane de ani în urmă, în Africa. Lucy (fig. 2), cel mai cunoscut schelet de australopitec descoperit până acum, a trăit cu aproape 3 milioane de ani în urmă în Africa, pe teritoriul actual al Etiopiei. Scheletul a fost descoperit în anul 1974 și ne dezvăluie o ființă de înălțimea unui copil de șase ani, cu mers biped, fiind în același timp o dovadă a evoluției.

Homo habilis (omul îndemânatic – lb. latină), primul om, a apărut cu aproximativ 2,5 milioane de ani în urmă, tot în Africa. El a produs primele unelte. A fost urmat de **homo erectus** (omul ridicat – lb. latină), cel mai probabil cu 1,9 milioane de ani în urmă. Se presupune că acesta a descoperit focul. Astfel, putem spune că Africa reprezintă leagănul umanității.

Cu cca 80 000 de ani în urmă, Europa a fost luată în stăpânire de omul de Neanderthal (fig. 4). Este prima specie umană despre care știm că își îngropa morții. Specia noastră, **homo sapiens sapiens recens** (omul inteligent recent – lb. latină), provine din **homo erectus** și a apărut în urmă cu 300 000-200 000 de ani. Odată cu dispariția neanderthalienilor (în urmă cu cca 29 000 de ani), a rămas singura specie umană de pe planetă.

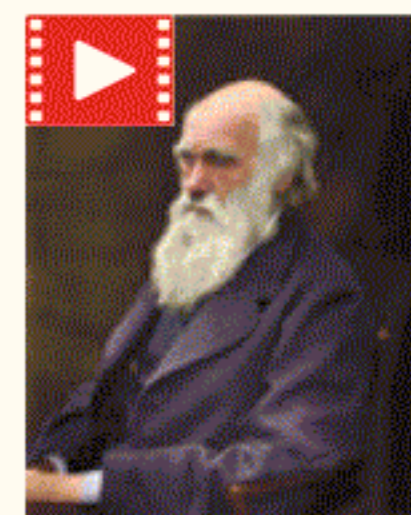

Fig. 1. Charles Darwin (1809-1882)

Fig. 2. Lucy, cel mai cunoscut schelet de australopitec

